

PEDOGOGIKA METODOLOGIYASINING AHAMIYATI

Xusanov Elshod Toshmaxmatovich

O'zbekiston Milliy universiteti 2-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5576278>

ARTICLE INFO

Received: 05th October 2021

Accepted: 10th October 2021

Online: 15th October 2021

KEY WORDS

*metodologiya, yoshlar,
pedagogika, ma'naviy,
badiiy, sharqona,
namoyondalar, tarbiya,
ta'lim, tafakkur, mafkura.*

ABSTRACT

Mazkur maqolada pedagogikaning naqadar zarur ekanligi, yoshlar tarbiyasida pedagogika metodologiyasidan unumli foydalanish haqida fikr-mulohazalar bildirildi.

Yangi O'zbekistonning istiqbol va istiqbol yo'lini ko'rsatuvchi omillardan biri o'zlikni anglashdir. Yoshlarimiz ajdodlarimizning fan va barkamol avlod tarbiyasiga qaratilgan g'oyalarini, qarashlarini, shuningdek, milliy va umumbashariy qadriyatlarini, xalq og'zaki ijodiyotidagi ilg'or g'oya va fikrlarni o'rganib, ularni ardoqlashlari lozim. Zeroki, muhtaram Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev aytganlaridek: "Bizni hamisha o'ylantirib keladigan yana bir muhim masala – bu yoshlarimizning odob-axloqi, yurish-turishi, bir so'z bilan aytganda, dunyoqarashi bilan bog'liq. Bugun zamon shiddat bilan o'zgaryapti. Bu o'zgarishlarni

hammadan ham ko'proq his etadigan kim – yoshlar. Mayli, yoshlar o'z davrining talablari bilan uyg'un bo'lsin. Lekin ayni paytda o'zligini ham unutmasin. Biz kimmiz, qanday ulug' zotlarning avlodimiz, degan da'vat ularning qalbida doimo aks-sado berib, o'zligiga sodiq qolishga undab tursin. Bunga nimaning hisobidan erishamiz? Tarbiya, tarbiya va faqat tarbiya hisobidan¹". Tarbiya esa o'z kasbining yetuk mutaxasislari bo'lgan pedagoglar orqali beriladi. Shuning uchun pedagogika metodologiyasini qancha tadqiq etsak ham kamdir.

Pedagogika tarixiy o'z ildizlariga ega:

¹ <https://uza.uz/oz/posts/shavkat-mirziyoyev-yoshlar-tarbiyasi-eng-muhim-masalalardan-16-06-2017>

- Ta’lim-tarbiya va ma’rifatga doir g’oyalarning falsafiy ildizlari: Pedagogika tarixi fani turli jamiyatlarda mafkuraviy qarashlarga ko’ra o’zgarib, rivojlanib, ilg’or pedagogik fikr va g’oyalar miqdordan sifat o’zgarishlarga ega bo’lgan.
- Diniy-ma’naviy ildizlari: Inson kamolotidagi ma’naviyat haqida Qur’oni karim va shariat hukmlarida, Hadisi shariflarda esa ilmiy-nazariy bilimlarning tartib-qoidalari berilgan. Bu esa pedagogika tarixidagi ta’lim-tarbiya va ma’rifiy ishlarga yanada sayqal beradi².

Pedagogika tarixan falsafa, psixologiya, iqtisodiyot va ma’naviy-ma’rifiy fanlar bilan birgalikda rivojlangan.

Pedagogika sohasida ko’plab izlanishlar olib borgan olimimiz O. Hasanboyeva aytganlaridek: “Pedagogika – komil inson tarbiyasiga doir yig’ilgan tajribalardan iborat boy xazinadir”³. Pedagogika metodologiyasi esa, ushbu xazinadan ijodiy, tanqidiy va oqilona foydalanish imkoniyatidir.

Pedagogika fani mustaqil O’zbekiston Respublikasida amal qiladigan uzluksiz ta’lim-tarbiya tizimining nazariy asoslari, qonuniyat va prinsiplari, o’ziga xos yo’nalishlari ta’lim-tarbiya jarayonining shakllanishi, tarixiy taraqqiyot bosqichlarini o’rgatuvchi fandır. Pedagogika fani O’zbekiston Respublikasida ilmning ustuvor sohasi sifatida e’tirof etiladi. Shuning uchun ham, pedagogika fanining metodologiyasi

sifatida Jahon va Sharq pedagogik tafakkuri durdonalarini mujassamlashtirgan manbalar, tasavvuf ta’limoti namoyondalarining badiiy va ilmiy asarlari, sharqona ta’lim-tarbiya vositalari va metodlarini o’z ichiga olgan manbalar, milliy istiqlol g’oyasi, O’zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, O’zbekiston Respublikasining «Ta’lim to’g’risda»gi Qonuni hamda «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi», dialektik bilish nazariyasi va tabiiy ilmiy majmui e’tirof etiladi. Yuqorida keltirilgan pedagogika fanining metodologiyasini pedagogik amaliyotga tatbiq etishda jahon pedagogic tajribasida tan olingan va samaralinatijalar berayotgan nazariy qarashlar, ilg’or pedagogik texnologiyalardan foydalanish nazarda tutiladi. Ular shaxsning o’quv-biluv faoliyatini liberallashtirish yo’llari, ta’lim mazmunini tanlash va ta’lim-tarbiya jarayonini amalga oshirish prinsiplari, politexnik va kasb ta’limi nazariyasi, ta’limni ijtimoiy foydali mehnat bilan uyg’unlashtirish konsepsiyasi, ta’lim-tarbiya jarayonining fiziologik qonuniyatlariga asoslanib tashkil etilishida namoyon bo’ladi.

Birinchi Prezidentimiz aytganlaridek: «Fuqarolar endi ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning ishtirokchisi, bajaruvchisi emas, balki bunyodkori va tashkilotchisidir⁴». Bunday yangicha yondashishlar pedagogika fanining obyektini va predmetini kengaytirdi. Endilikda pedagogika fanining obyektini faqat ta’lim-tarbiya jarayonining nazariy, metodologik amaliy ta’minlovchi emas,

² O. Hasanboyeva va b. “Pedagogika tarixi” Toshkent 2004. 4-bet

³ O. Hasanboyeva va b. “Pedagogika tarixi” Toshkent 2004. 6-bet

⁴ <https://hozir.org/soli-akademiyasi.html?page=19>

balki komil inson shakllanishi, rivojlanishini ta'minlaydigan keng sohalarni o'z ichiga oladi. Shuning uchun, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturida»gi milliy modelida shaxs kadrlar tayyorlash tizimining bosh ob'ekti va sub'ekti sifatida qaraladi. Bundan tashqari pedagogika fani oldiga angicha fikrlaydigan, yangicha tafakkur, milliy mafkuraga ega komil insonni shakllantirish vazifalari qo'yildi. Pedagogika fanining metodologiyasida, mazmunida, tarbiya nazariyasida, ta'limning tashkil iy shakllarida, komillik darajasi, sifatlarini aniqlashda katta islohiy o'zgarishlar bo'ldi. Bu o'zgarishlar yangi pedagogik texnologiyalarda o'z aksini topishi lozim.

Pedagogika ta'lim-tarbiya maqsadini jamiyat talablariga va o'quvchilarning yosh hususiyatlariga qarab mazmunan o'zgarib borishini o'rgatadi, mukammal inson tarbiyasining tarkibiy qismlarini va ular o'rtasidagi aloqa va og'lanishlarni ochib beradi. Shu asnoda ta'lim va tarbiya sohasidagi tajribalarni umumlashtiradi, tarbiyaning kelgusidagi rivojlanish istiqbollari, yo'llarini o'rsatib beradi.

Pedagog o'quvchilarning aqliy, axloqiy, jismoniy, estetik, mehnatsevarlik kabi fazilatlarini tarbiyalash uchun, ularning

kundalik xatti-harakat va fe'l- atvorlariga doimo ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy hayot tajribasining ko'rsatishicha, agar inson o'z shaxsiy manfaatini ko'zlab o'qisa, o'rgansa, o'z ustida tinmay qunt bilan shug'ullansa, u oliy ma'lumot olishi mumkin. Lekin haqiqiy mukammal kamolot egasi bo'lishi uchun u ta'lim va ma'lumotdan tashqari, yuksak insoniy fazilatlar asosida tarbiyalangan bo'lishi shart. Ana shu fazilatlarga ega bo'lgan damni tarbiya ko'rgan odam deyiladi.

Ma'lumki, har bir o'qituvchi-tarbiyachi, o'quvchi o'z ona yurti tarixini bilishi, vatanparvar bo'lishi lozim. Ta'lim-tarbiya tarixi, pedagogika tarixi fanidan xabardor bo'lmay turib, o'qituvchilik qilishi mumkin emas. Pedagogika nazariyasini chuqurroq anglash uchun uning o'tmishdagi taraqqiyotini bilish kerak. Masalan, pedagogika tarixi o'tmishda ta'lim-tarbiya borasida qanday kurashlar bo'lga ni va qanday qilib ijobiy yoki salbiy yakunlangani, ijtimoiy iqtisodiy va siyosiy sharoitlarning o'zgarishi tufayli pedagogik g'oyalari, tarbiya muassasalaridagi ishlarning mazmuni va metodlari qanday o'zgarib borganini, tarixda ijod etgan olimlarning pedagogik g'oyalari va ularning faoliyatlari bilan tanishtiradi.

References:

1. Ortiqov N. Milliy va umuminsoniy kadriyatlar asosida o'quvchi shaxsini axloqiy shakllantirish: Pedagogika fanlari doktori. -diss.-T., 2000.-298 b.
1. 2.Otamurodov S. Ma'naviyat va ma'rifat asoslari. — T.: o'qituvchi, 1991.-200 b.
2. Ochilov.M. Muallim — qalb me'mori. — T: O'qituvchi, 2001. -429b.
3. Rizayev.O. Pedagogika tarixi-T.: «Cho'lpon», 1993 yil.
4. Hasanboyeva va b. "Pedagogika tarixi" Toshkent 2004. 4-bet
5. Usmonov R. Saodatnoma.-T.: «O'qituvchi», 1995 yil.

6. Umarov E. Estetika: (Nafosatshunoslik). — T.: O_zbekiston, 1995. - 246 b. O.
7. <https://uza.uz/oz/posts/shavkat-mirziyoyev-yoshlar-tarbiyasi-eng-muhim-masalalardan-16-06-2017>
8. <https://hozir.org/soli-akademiyasi.html?page=19>